

כאלו היתה של גוי ה"ג הוא כשלו לענין בטול הלכך קודם שלקחה ישראל מגוי צדיטול בעלמא סגי ליה. והזיקו לומר כן מדאמר בגמרא א"ר יהודה אמר רב ישראל שזקק לבנה להשתחוות לה וזא גוי והשתחוה לה אסורה כלומר משום דשליחותיה דאשרא קעביד ואמ' עלה מנל"ן לאסור א"ר אליעזר כתחילתה של א"י דאמר רחמנא ואשיריהם תשרפון מכדי ירושה הוא להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא מדפלחי ישראל לעגל גליל דעתייהו דניחא להו בע"ז וגוי שליחותה דידהו עביד. ומאי ראייה מייתי דלמא על ידי מעשה אסורים דהא אמר דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה לכן תירץ הרמב"ן דאפ"ה סגי צדיטול וכמ"ס. אבל עיקר קושיתיה ליחא דאפשר דרבי יהודה סבר דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו ע"י מעשה עכ"ל. ואפשר דר"ל כדפי' דס"ל לרב יהודה דבעי' תרתי מעשה בישראל מומר וגם אית ליה שותפות בגווה וכל שאין לו שותפות בגווה כמו לכנעניים שם אין אוסר אפילו במעשה והיינו כדפי'. וכתב עוד ואף דינו של הרמב"ן לא נ"ל כן אלא אף צו אינה בטלה עולמית דכיון דמכלים דאחו גמרי דאף להדיט אסורין מדאמ' גנוס ולא אמר לפרקינהו ולפקינהו לחולין וכמ"ס רש"י ז"ל, ע"כ אית לן למימר דאצני מזבח ששקטס אנשי יון גנוס ולא הנריכו לו גוים שיצטלס משום דלא סגי להו צדיטול דהשתא לית לן מה דשניין לעיל בגמרא כיון דמעיקרא משתמשי בהו לגבוה לאו אורחא דארעא לאשתמושי בהו להדיט, דאם איתא דס"ל הכי היכי מוכח מכלים דאחו דעשה צו מעשה מחסר אפילו להדיט דלמא מהאי טעמא הוא אלא ודאי כדאמר והארכתי צוה בחידושי עכ"ל הר"ן ז"ל שם. ושם יתבאר עוד מזה במקומו בס"ד.

סימן יח

החילוק שבין גומא לעוגה:

א) **בתנ"י**. [דף מא ע"א] אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות ולא לתוך כלים אבל שוחט הוא לתוך עוגה של מים ובספינה ע"ג כלים. אין שוחטין לגומא כל עיקר אבל עושה גומא בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם למוכו ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה את המינים. ובגמרא מאי שנא לתוך ימים דלא לימרו לשרא דימא קשחית לתוך עוגה של מים אמר לבצואה הוא דקשחית (ופרש"י עוגה של מים כמו עוגיות לגפנים דמ"ק והיא גומא ל"א לתוך העוגל והיא היא עכ"ל. אלא דעוגה פ"י עם מים וגומא דאמר' בסמוך היינו בלא מים. עוד פרש"י ז"ל בצואה פרוף שלו

יא) **ומשמע** דלא מיקרי לרש"י ישראל מומר לאסור אפילו אין לו שותפות בגווה אלא כשהתרו צו וקבל ההתראה או מומר שעבד ע"ז כמה פעמים אבל בפעם אחת שעבד ע"ז לא מיקרי מומר לענין שיאסר עתה בשחיטה זו וכ"כ בהדיא רבי יוחנן דה"ש והארכתי צוה לעיל בריש פ"ק בס"ד ובסימן י"ט ע"ש באריכות. וכן מוכח הכא דאל"כ למה הוצרכו לומר רב הונא ועולא גבי המשתחוה לע"ז כיון שחטו סימן א' אסרה משום דאדם אוסר דבר שאינו שלו דלמא אדם אחר אינו אוסר דבר שאינו שלו ושאינו הכא דכיון שהשתחוה לע"ז נעשה מומר אפילו בפעם א', אלא ודאי בפעם אחת לא נעשה מומר ולכן גם למ"ד לא לנעורי קמכוין שרי ולא אמר לנעורי קמכוין. מיהו אפשר לתרץ דע"כ לא מיקרי מומר בפעם אחת אלא צהממו אבל בדאית ליה שותפות לא היו מומר בפעם אחת ואמר ולנעורי קמכוין. וכן נריך לומר לפי מה שפירש דעת התוס' באחרונה. אבל הר"ן כתב וז"ל הלכך השוחט צהמת חצירו לע"ז לא מתסרא צהנאה ומיהו איכא מ"ד דבאכילה אסורה אפילו שחט צהמת חצירו לשם הרים ונתכוין לרפואה וכיונא אסור באכילה שכל שיש צו סרך לע"ז מתסרא באכילה וליכא למימר לענין איסור אכילה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהכא לאו איהו אוסר לה אלא דלא שרי לה והוי כאלו לא נשחטה אלא שמתה מאליה עכ"ל. ור"ל כסתם שחיטה גוי ומשומד דהוי כנבלה וכמתה מאליה אע"ג דלא היה כוונתם לע"ז. ולפ"ז גם הר"ן ס"ל דבפעם אחת נקרא מומר אלא דאינו אוסר צהנאה אלא באכילה כיון שהוא סתם מומר ואינו אומר צפי' ששוחט לשם ע"ז ויכול להיות דלא היה כוונתו לע"ז, ולפיכך הוצרכו רב הונא ועולא לומר המשתחוה לע"ז דהיינו בפירוש לע"ז ומטעם דאדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו צהנאה. ולפ"ז הא דר"נ ור"ע ור"י אמרי אפילו מומר בפירש אין אדם אוסר דבר שאינו שלו היינו צהנאה אבל באכילה גם הם מודו דאקרי כיון דהוי ישראל מומר בפעם א' דהיינו בפעם זו אפילו אינו מומר. אבל קשה להר"ן א"כ מאי קאמר ת"ש שנים אוחזין בסכין א' כו' לישני הא התם פסולה חנן והיינו באכילה דאי ס"ד צהנאה הל"ל זבחי מתים. אלא ודאי אפילו לר"נ ור"ע ור"י כיון דהוי מומר בפירוש ששחט בפירוש לשם אלו דהיינו לשם הרים וגבעות אוסר אפילו צהנאה ולאו דוקא נקט פסולה כמ"ס לעיל בסימן ט"ו ע"ש כנלע"ד כוונת הר"ן ז"ל אלא שסתם מאד.

יב) **ובתב** עוד בפרק ר' ישמעאל בע"ז ונ"ל שסובר הרמב"ן דכל כה"ג צבטולי בעלמא סגי להו ואע"ג דע"ז של גוי שצאה ליד ישראל אין לו ציטול הכא יש לו ציטול כיון שע"ז זו שלא מדעת צעלה באסרה מפני מעשיה שנעשית צה כי היכי דמהני ההיא מעשה שמהא באסרה

הנראה צמים עכ"ל). ומשני בעבורין שנו (ופרש"י דלא מינכר זהו צוואה עכ"ל).

ז) ועוד פרש"י ולא לתוך הכלים שלא יאמרו מקבל דם לע"ז ובספינה יכול לשחוט ע"ג כלים והדם שותת לתוך המים שלא ללכלך את הספינה ולא מחזי כשחוט לתוך ימים עכ"ל. ובפ"ק (יג ע"ז) תניא לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה בין בראש הגג ובין בראש הספינה אמתני' דהשוחט בלילה וכן הסומא ששחט שחיטתו כשרה. ופרש"י ואע"ג דתנן בספ"ז אין שוחטין לא לתוך ימים כו' ולא לתוך כלים אפ"ה בראש הגג שוחטין ואין מושטין לשמא יאמרו לנצח השמים עלה לשחוט או אם מקבל בכלי הכל יודעין שא"ל לו לטנף את גגו ואין כאן חשד ובספינה נמי הכל יודעין כיון דבספינה על כרחו הוא שחט לתוך הים שא"ל לו לטנף את הספינה עכ"ל. והקשו המו' דא"ל לומר כן דאילו עומד בספינה אסור לשחוט לתוך הים כדאמר לקמן בספ"ז אלא מו"ל ידו חוץ לספינה ושחט ודם שותת ויורד על דופני הספינה עכ"ל.

לדקדק מפרש"י דדוקא בראש הגג ובראש הספינה שרי אפילו לקבלו בכלי ואפילו חוץ הים ודלא כמ"ש הב"י ז"ל:

ג) וכתב הב"י ז"ל בסימן י"א ונ"ל שאף רש"י לא נמכוין שיחט לתוך הים להדיא אלא כל שהדם שותת ויורד על דופני הספינה שחט לתוך הים קרי ליה כיון דסוף סוף הדם יורד לתוך הים אינו שרי אלא משום דהוא בספינה שרי בהוא גוונא דתניא שהדם שותת ויורד על דופני הספינה עכ"ל. ולא דק דהא פרש"י בראש הגג ולא חיישינן דלמרו דלנצח השמים עלה לשחוט בראש הספינה ואף ע"ג דתנן בפ"ז אין שוחטין לתוך ימים בראש הספינה שרי דמוכחא מלתא דלנקר ספינתו הוא צריך עד כאן לשונו הרי שפירש בהדיא דבראש הספינה שרי וראש הספינה היינו שהדם אינו שותת ויורד על דופני הספינה ולא לזי שיחט להדיא בתוך המים וה"ה לשחוט בראש של ספינה מותר לקבלו בכלי כמו שחט בראש הגג והטעם דהכל יודעים דמ"ה שחט בכלי בראש הגג ובספינה כדי שלא יטנף ראש הספינה והגג דשם הכל רואין שמטנף ומכל שכן בראש הספינה אפילו תוך הים שרי וא"ל לפרש כמ"ש הב"י ז"ל שהדם יורד ושותת על דופני הספינה. משא"כ אם שחט תוך הספינה אסור לקבלו בכלי או לתוך הים דהא תוך הספינה אין אדם מדקדק שיטנפו שהמים שמעברין בספינה מקנהוהו וגם הוא צפנים צלי רואה אינו מדקדק כ"כ אטופת.

לז) אולי צ"ל: אלא.

מיהו משמע מפ"י רש"י דפ"ק דבראש הספינה וכן בראש הגג לאו דוקא בראש ממש אלא ה"ה כששחט בגג ובספינה מן הנדדין דמותר לקבל בכלי הדם ואח"כ שופכו לים דבהכי לא יאמר שמקבל הדם לע"ז דהכל יודעים דלנקר הוא עושה כיון שהוא בתוך והכל רואין וכדפי' וכיון דבכלי שרי א"כ מה"ט נמי שרי בנדר הספינה אפילו להדיא לתוך הים. וצריך טעם לחלק לפרש"י כדפי' למה אם שחט אם הוא תוך הספינה להדי' בתוך הים אסור ואם שחט בתוך הכלים בראש הספינה או בראש הגג שרי.

פ"י אהא דתנן ובספינה ע"ג כלים ודלא כדמשמע בגון כלי ארוך שמקצתו בספינה:

ובן קשה הא תנן הכא בהדיא ובספינה ע"ג כלים ופרש"י והדם שותת לתוך הים שלא ילכלך הספינה עכ"ל. והו' דומיא דע"ג דופני הספינה שלא ללכלך את הספינה כגון כלי ארוך שמקצתו בספינה ומקצתו חוץ, אבל לשחוט לתוך הכלים או לתוך הים אפילו לשחוט מאחורי הכלי וכן ע"ג אוגני הכלי אסור בתוך הספינה דהא הכל רואין שמלכלך הספינה אלא ודאי דעמו לקבל מעט הדם שנאחוריו או צאוגני וכדי שלא ירגישו בדבר לכן אינו מקבלו תוך הכלי ומינייה דבראש הספינה ובראש הגג שרי אפילו אחרת הכלי או אאגנו של כלי אבל תוך הכלי אפילו בראש הספינה והגג אסור. וזה דעת המו', וכ"פ הטור סימן י"א וכ"כ הרמב"ם ובסמ"ג פ"ז אלא שהשמיט ששוחטין בראש הגג וכן ר' ירוחם השמיט דשוחטין בראש הגג. מיהו לשון על גב הכלי לא משמע כפרש"י בכלי ארוך שמקצתו בתוך הספינה ומקצתו חוץ כמו שחט על דופני הספינה דאין זה לשון על גב אלא לשון על גב משמע דמתיר בתוך הספינה אפילו מאחורי הכלי או אאגנו וממילא בראש הספינה ובראש הגג שרי אפילו תוך הכלי ממש וכדפי' לרש"י וצ"ע דרש"י עצמו לא פי' כך על גב כלי.

ד) ובגמרא אהא דתנן אבל עושה גומא בתוך ביתו כו' והא תנן ברישא אין שוחטין לגומא כלל אמר רבא ה"ק אין שוחטין לגומא כל עיקר (ופרש"י אפילו בבית דמחזי כחוקת המינים כדחנן שלא יחקה את המינים עכ"ל) והרואה לנקר חצירו כינר הוא עושה עושה מקום חוץ לגומא (ופרש"י עושה מקום חרץ קטן חוץ לגומא עכ"ל וכן פירש הרשב"א בת"ה עושה מקום מדרון חוץ לגומא) ושחט ודם שותת ויורד לגומא ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה את המינים. תניא נמי הכי היה מהלך בספינה ואין לו מקום בספינה לשחוט מו"ל ידו חוץ לספינה ושחט ודם שותת ויורד על דופני הספינה (פרש"י ומדופני הספינה למים עכ"ל) ואין שוחטין לגומא כל עיקר והרואה לנקר חצירו

כמקבל דם לע"ז ע"כ. וה"ה לגומא של מים זלולים מיהו
אח"כ הקשו על זה כמ"ש בסמ"ג שיש לדקדק ולפייך העלו
שטוב ליזהר לשחוט אפילו לחור גומא שאינה נקיייה עכ"ל.
וכ"כ רבי ירוחם שכן עיקר וכ"כ הטור והרשב"א בת"ה.

(ח) ובבב"ז זה נשמע עוד כיון דכלי שרי אם יש בו מים
עכורים כ"ש אם יש בו עפר וכ"כ הרשב"א ועטור
ורוקח וכן משמע לשון הטור שכתב ואם יש בכלי מים שאין
הדם ראוי לע"ז ע"כ.

(ט) ועוד משמע מפ"י רש"י דדוקא בגומא יש חילוק בין
יש בו מים עכורים או זלולים אבל בכלים חסן קחם ולא
לחור הכלים ומשמע אפילו יש בו מים עכורים ונמלא
דהשתא ה"ל פרש"י איפכא מפירש הסמ"ג ורמב"ם.

(י) וגם המרדכי כתב בשם ראב"ן ובאגודה דאין שוחטין
לחור הכלים כלל. והא דאמר היה מהלך בספינה מוסיף
ידו חור לספינה ושוחט דוקא בצמהה דלא בעי כסוי ולא
חיה ועוף ע"כ. וכתב עוד ובאגוד' וכן אין שוחטין בגומא
כל עיקר וכששוחט אדם חיה ועוף הזריזין כסוי יתן עפר
תחת וימלא הגומא עפר ושחוט אבל לחור הגומא המנוקה
מעפר לא ישחוט כלל עכ"ל.

בדיעבד אם שחט לחור גומא או חור הכלים ובזמן
הזה:

(יא) ועוד כתב הרמב"ם וסמ"ג בכל אלו דתן אין שוחטין
מ"מ אם שחט דיעבד שחיטתו כשרה חור מאם שחט
לגומא בשוק כתב דאסור לאכול משחיטתו עד שיצדקו אחריו
דחיישין שמא מין הוא עכ"ל. והיינו משום דתנא דצברייתא
דאם עשה כן נריך בדיקה אחריו הם מפרש"י דקאי דוקא
אשוחט בגומא וגם בגומא שזשוק או בשדה דלא שייך לומר
שינקר השוק או השדה הוא עושה. ולפ"ז נריך לומר דג"כ
ס"ל דהך בדיקה היינו שאסור לאכול משחיטתו עד
שיצדקוהו אם אינו מין ממש. וזה לא שייך אלא בגומא
שזשוק כדפ"י. וכן משמע מדברי המרדכי שכתב בשם רא"ם
אהא דאין שוחטין לא לחור ימים ולא לחור כלים מיהו אם
שחט שחיטתו כשרה ונהגו כשירים לתת בכלי מעט מים או
טיט ע"כ, ומשמע הא שוחט בגומא מודה רא"ם דשחיטתו
פסולה וכן משמע מדברי העיטור שכתב בשם ה"ג
דשחיטתו כשרה אבל שוחט לגומא כתב דנריך בדיקה
אחריו.

אב"ל בפרש"י איתא נריך בדיקה אחריו שמא רשע הוא
ויצדלו מפתו ויינו עכ"ל. וז"ל הרשב"א בת"ה

כיצד הוא עושה עושה מקום חור כו' ובשוק לא יעשה כן
משום שנאמר ובחקותיהם לא תלכו ואם עשה כן נריך
בדיקה אחריו. ופי' רש"י ובשוק שאין אדם חס לנקר השוק
עכ"ל וגירסת הטור ובשדה והיא היא אבל גירסת כל
הפוסקים כרש"י.

(ה) ודע שהרי"ף והרא"ש השמיטו הך תניא נמי הכי כו'
ולא כתב רק חירור דרצא בגומא ולא כתב שגם בספינה
מוסיף ידו חור לספינה כו' ואפשר דטעמייהו כיון דתנן
בספינה היתר אחר אפי' ע"ג כלים כ"ש אדופני הספינה
דהוי אמינא דעל גבי כלים אסור אטו חור הכלים.

למה לא חילקו גם בגומא בין יש לו מים או לא ובין
יש בו מים צלולים או סרוחי:

(ו) ועוד דע שהרמב"ם ובסמ"ג כללו וכתבו אין שוחטין
לחור כלים ולא לחור הגומא שכן דרך עובדי ע"ז וכתב'
עוד דגם לא ישחטו לכלי מלא מים שלא יאמרו לצורה
שרואין במים שחט אבל שוחטין לכלי מלא מים עכורים שאין
הצורה ניראית בהן ע"כ, ומשמע שהם מפרשים הא דתנן
ולא לחור כלים היינו אפילו אין בכלים מים והא דתנן אבל
שוחט לחור עוגה של מים ומוקמינן צעכורים הך עוגה פי'
כלי מלשון אגן הסהר וכ"כ הר"ן והי איתא בתוספתא אבל
שוחטין לחור אגון של מים ודלא כפרש"י ולדידהו הכי פירש
ולא לחור הכלים אף על פי שאין בו מים אבל לחור עוגה
שהוא כלי של מים עכורים שוחטין, ואפשר דנקט אגון ולא
נקט קחם כלים משום דקחם אגן שצימיהם היה עשוי למים
סרוחים ועכורים. ולפ"ז הא דתנן אין שוחטין לגומא כל
עיקר ולא חילקו דאם יש בו מים עכורים דשרי כמו בכלים
אלא ודאי ס"ל כל גומא אפילו יש בו מים זלולים מיקרי
עכורים דכל גומא היא צעפר ועל ידי העפר נעשו עכורים
ואפ"ה אסור מטעם שכתב הרשב"א בת"ה ונראה כמאסף
הדם לאכול עליו כחך המינים ולפייך קחם ומי אין שוחטין
לגומא כל עיקר ולא מלא חיקון אחר אלא ע"י שעושה
מקום מדרון חור לגומא.

(ז) וב"ב בסמ"ג והגהות משמו וז"ל יש לדקדק מאחר
שאין היתר בגומא אלא שוחט חור לגומא והדם יורד
ושוחט לגומא משמע אפילו בגומא שאינו מנוקה מעפר
נריך ליזהר וכ"כ מ"ו שר"י היה נוהג מכל הגומות עכ"ל.
אבל מדברי רש"י וז"ל משמע דגם אגון הוא גומא ודוקא
באגון שהוא גומא של מים כלומר סרוחים ועכורים שרי והא
דתנן אין שוחטין לגומא כל עיקר פי' בגומא נקיייה שאין בו
שום דבר או יש בו מים זלולים וכ"כ התו' בד"ה אין
שוחטין לחור הגומא אור"ח דהיינו גומא נקיייה דנראה